

ՓՈՒՆՁ

ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՒՎՐ ՅԱՇԱԿԵՐՏԱՅ
ՎԱՐԿԱՆՆԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ ԱՇՆԹԱՊԻ

Կ Ի Ի Լ Տ Է Ս Թ Է

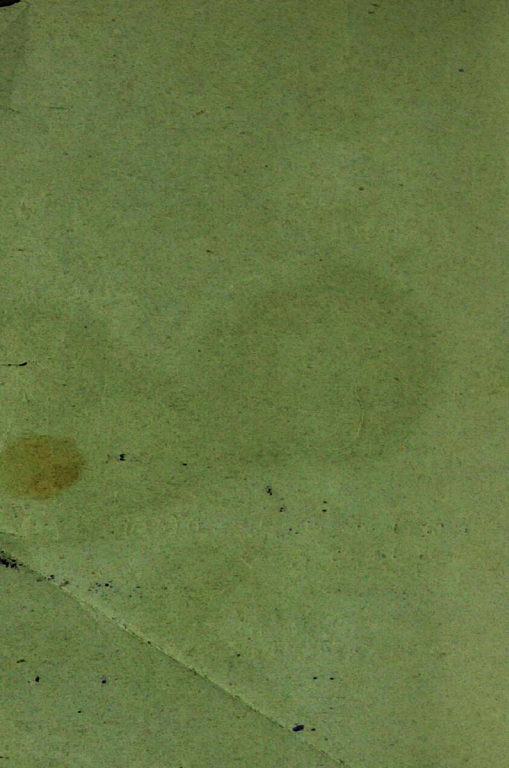
Այնրապտաքի Վարդանեան մեքրեպի
քայկպեկեանընըն
ԻԼՔ ՀԷՏԻՅԷՍԻ ՏԻՐ

Հայերէն եւ քուրքերէն համառօտ յօդուածներ
Թիւրքնէ վե երմէնիքն մուխրաաար պեհաւեր

معارف نظارت جليله سنه ۱۳۰۱ اغستوس ۳۰
رخصتيله طبع اولتمشدر

Կ. ՊՈՒԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1884

Փ Ո Ւ Ն Ջ

ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՒԷՐ ՅԱՇԱԿԵՐՏԱՑ
ՎՐԻԳՆԵՆՆ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ ԱՅՆԹԱԳԻ

Կ Ի Ի Լ Տ Է Ս Թ Է

Այնպատարի վարդանեան մեքքայի
բայկակեանընըն
ԻԼԻ ՀԷՏԻՑԷՍԻ ՏԻՐ

Հայերէն եւ բուրբերէն համառօտ յօդուածներ
Յիւրքն վե կրմեմքն մուխաար պէնուր

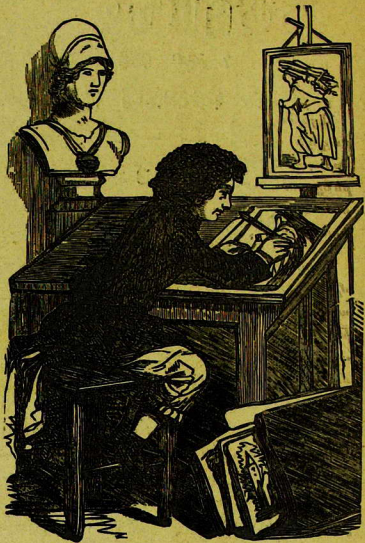

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1884

ՄԱՅՆԱԳՐԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՊՈԼԻՍՐԵԱՆԻ
ԱՅՆԹԱԳ - ՇԱԼԷԳ - ԳԵՐՈՒԹ
ԳՆՍ _____ ԹԻԻ _____

178

Ն Ա Խ Ա Բ Յ Ա Ն

Այնթապի վարդանեան կրթարանի բարձրագոյն կարգը կազմող եօթն սանունք այսօր հրատարակ կ'իջնեն դողդոջուն քայլերով եւ իրենց առաջին ծաղիկներէն ֆունջ մը կը նուիրեն ամեն անոնց՝ որք կը համակրին կրթական շարժման մը Կիլիկիոյ խոսպան գաւառին մէջ :

Հաղիւ կարելի եղաւ համառօտ Հաւաքածոյ մը 'ի լոյս ընծայել այն գրութիւններէն՝ զորս աշակերտք պատրաստած էին առանց գիտնալութէ ինչ բանի պիտի ծառայէր, հետեւաբար, այն թերութիւնք որք կը տեսնուին յօդուածոց մէջ՝ ներողութեան պիտի արժանանան հարկաւ, բարեոէր ազգայնոց կողմէն :

Ամբողջ Հաւաքածոյին մէջ մի քանի կէտեր միայն սրբագրուած են փոքր ինչ :

Հարկ չը կայ ըսելու որ Այնթապի ժողովրդեան թրքախօսութեան պատճառաւ՝ սոյն տետրի գրութիւններն ալ երկու լեզուէ պատրաստել տրուած է :

Սոյն հրատարակութիւնը մի քանի նպատակի

կը ծառայէ : — Նախ՝ քաջալերել ուսանողներըն , որոց ջանասիրութիւնը ընդհանուր գովեստից արժանացած է, երկրորդ՝ ընդհանուր գաղափար մը տալ վարժարանին նկատմամբ եւ երրորդ՝ հասոյթ մը գոյացնել սոյն տեսրերու վաճառումէն :

Գիտնալ պէտք է որ վարժարանին Ա. չրջանը 1882 ի փետրվարէն կ'սկսի : Բարձրագոյն կարգը յառաջիկայ ուսումնական տարին պիտի շարունակէ Թուրք. Հայ. եւ Ֆրանս. լեզուները , Երկրաչափութիւնը , Ընդհ. Պատմութիւնը , Գրծադրութիւնը եւ Ձայնագրութիւնը , պիտի ըսկըսի՝ Բնագիտութեան , Օսմ. Պատմութեան , Տոմարակալութեան , Վաճ. Աշխարհագրութեան եւ Քաղ. Տնտեսութեան դասեր : Վերջին տարւոյ մէջ պիտի աւանդուին Բնական գիտութեանց , Գրագիտութեան , Իմաստասիրութեան եւ Օսմ. օրինաց տարերըն ալ :

Դպրոցին եկամտի աղբիւրներն են , աշակերտաց վճարած թոշակը եւ Գալուստ. էֆ. Ազգարեանի յատկացուցած տարեկան 4000 դրշի նպաստը : Այս հաշուով տարեկան 30 ոսկւոյ չափ բաց մը կայ , զոր գոցելու ջանքեր կը լինին :

Աշակերտք 30 էն աւելի են եւ օր ըստ օրէ

կը բազմանան : Գրեանք եւ այլ դպրոցական
սկիտոյք վարժարանանէն կը հոգացուին : Պարտ է
աստ յիշել որ մինչեւ հիմա դասատուներէ ու
մանք ծրի աշխատած են , եւ թէեւ այլ և այլ
բանաւոր պատճառներով ըստ առաջնոյն ծրի
տշխատութիւն չսկիտի կրնայ շարունակուիլ , այ-
սուհանդերձ միշտ պատրաստ կայ անձնուիրու-
թեան հոգի մը , որով գործիչներէն ոմանք միշտ
սկիտի կրնան գործել եւ գործել տալ : Այս առ-
թիւ գոհութեամբ յիշել արժան է Տոբթ. Ռու-
բէն Հէքիմեան եւ Միշէլ Անթաքի (1) էֆէնտի-
ներն , որոց առաջինը Մարդակազմութեան եւ
վերջինը Օսմ. լեզուի դասեր աւանդեցին ճը-
րիեաբար : Նոյնպէս շնորհակալութեան արժա-
նի են Եղիա Տէր Ղազարեան եւ Յովսէփ Աը-
վաճեան էֆէնտիները՝ որք Ֆրանսերէն եւ Հա-
յերէն լեզուաց մէջ նոյն անձնուիրութեամբ յա-
ռաջ մղեցին դպրոցն եւ կը շարունակեն 'ի նոյն :

Նախարանին վերջ տալէ յառաջ Հրաւէր կը
կարդամ բոլոր կրթաատէր Ազգայնոց՝ իրենց ա-
ջակցութեամբ խրախոյո կարդալ մեզ եւ մէկ
կամ աւելի օրինակ գնելով այս տետրակներէն
պսակել մեր ակնկալութիւնը :

(1) Ամերիկեան Գոլէճի աշակերտ Յոյն-կաթողիկ մ'է՝
պատուաւոր գերդաստանէ :

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄ Է

Այնթապատաքի վարդանեան մէքթէպիինն սընֆը էվվէլինտէ պուլունան եէտի նէֆէր թաւէպէկեանըն պիր դաչ մուլթասար թահրիւրաթլարընը պիր կիւլտեքի թէրթիսլ վէ պուկիւն ճիւմէ տօսթլարա թագտիւմ իլէ, հէմ մէզքիւր թալէպէկեանըն թէչվիգ օլունաճաղընը վէ հէմ տախի սաթըլան նիւսիսէլէրտէն պիր դաչ դրուչ մէքթէպէ Փայտէ չըգաճաղընը մէմուլ էտէրիզ :

Չօգ թէչէպպիւսաթտա օլտուղու կիպի, պու մէքթէպիւն տախի պիտայէթինտէ նիչէլէր թարաֆընտան մուլալէնէթ տիրիզ էտիլտիքտէն մ'ատէ տէվամընա շիւպհէլէր էտիլմիչ իսէ տէ, պու կիւն ումուսուս մուճիպի մէմնունիյէթի օլաճագ սուրէթատ պիր մէվգի իհրազ էթտիյի վէ կիւնպէկիւն թէգատտիւմ ալմագտա օլտուղու մա էթթէչէքքիւր կէօրիւլմէքտէ տիր:

Այնթապ կիսլի, 2000 է եագըն էրմէնի Փամիլեայը հավի պիր շէհրտէ մունթաղամ պիր մէքթէպէ իհթիեաճը շէտիտ հիսս օլունմագտա

խոռակինտէն՝ ումում էհալինին վէ ալէլսուսուս
մէօթէպրանը պէտէնին ղայրէթի սայէսինտէ
պու Մէքթէպին տէվամ վէ պագասը Այնթապ-
լըլարըն իգթիզայը շանընտան տըր :

Մալիւմ տիր քի , մէքթէպին շայիրտլէրի շիմ-
տի 30 ատէտի միւթէճաժուզ օլուսլ՝ մէսարիֆ
տախի մէքթէպի թէգատտիւմիւ նիսպէթիլլէ
չօղալմագտա օլտուղոլնտան՝ չօճուզ փէտէրլէ-
րինտէն իգթիտարլարընա կէօրէ ալընան սէ-
նէվի իւճրէթ վէ Գալուստ աղա Ղազարեանըն
սէնէվի 4000 դրշ . թախսիսաթը ղէյրի քեաֆի
պուլուճույօր : Լաքին էմնիյէթի քեամիլէմիղ
վար տըր քի , Մէօթէրէմ Թաղական Խօրհուրդ
թարաֆընտան՝ միլլէթ խանը իրատընտան
թախսիսի մուգարրէր 300 դրշ . մահիյէ վատը-
նըն իճրասընա հիմմէթ պույրուլուպ մէքթէպին
պագասը թահթը թէէմմինաթա ալընըր :

Շիմտիյէ գատար տախի մէքթէպ թէրագգի
էյլէմիշ իսէ՝ նիչէ նիչէ խայըրխահ ղէվաթըն
իեանաթ վէ հիմմէթը սայէսինտէ էյլէմիշ օ-
լուպ՝ անլէրէ միննէթտար տըր :

Շէօյլէ քի , պինանըն ինշասընտա մատտի վէ
մանէվի խանէլէր իլէ թէշվիգաթլարընը տիրիղ
էյլէմէյէնլէր արասընտա՝ Այնթապ էրմէնիլէ-

րինին պատիի իֆթիխարը օլան Իրան տէօվլէթի
Ֆէխիմէսի շէհպէնտէրի Իզզէթլու Նազարէթ
Պէյ Նազարեան, վէ մախտումը ալիլէրի Նիկո-
ղայոս էֆէնտի, քէզալիք պալատէ մէզքիւր Ղա-
զարեան Գալուստ էֆէնտի իլէ Թախթաճեան
Հաննա էֆէնտի հազարաթը՝ իպրէթի հասէնէ
օլմագ իւզրէ թէշէքքիւրլէր իլէ զիքր էտիլմէլի
տիրլէր :

Զէվաթը միւսայիլէ յհումա իլէ պէրապէր՝ Ղայ-
րէթի ֆէտաքեարանէ իլէ ճէհտ էյլէյէն, ան-
ճագ, 1881 Ապրիլ 27 թարիխինտէ իրթիհալը
տարը պագայ էյլէյէն Լոստարաբեան Յով-
հաննէս տախի պուրատա թիզքեար զըլընսա
սէզա տըր :

Մէքթէպին թէրագգիսի իլիւն կէրէք իտա-
րէսի ազալարընըն, կէրէք միւտէրրիսլէրինին
վէ կէրէք տիկէր Նիշէ քիմսէլէրին իպրագ էյլէ-
տիքլէրի շէվգ վէ Ղայրէթլէր տախի շայանը
փէսէնտ օլտուգլարը կիպի՝ պիլ աքս, ճիհալէթ
վէ թէտէննի խատէմէլէրի օլան, վէ պիր ճիւզի
իանէ վէրմէք գօրգուսու իլէ օտա վէ տիւք-
քեանլարընտան գաշան պաազը քիմսէլէր տախի
Ալլահըն խուսուսի թէէսիրինէ միւհթաճ պիր
հալտէ տիրլէր :

ՍԻՐՈՒՆ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ

Երեկոյեան ժամը 11 ն է : Դասատուներէս մի քանին եւ հասակաւոր աշակերտակիցքս կը մեկնինք վարժարանէն եւ Ս. Եկեղեցւոյ դրան առջեւէն կ'ելլենք վեր մերձակայ բլրակին վրայ , որ Թեքէ-Պաղը կ'անուանի : Բլրակին մէջտեղը գրեթէ , կը բարձրանայ Փոքր Հիւանդանոց մը , զոր Ամերիկացիք հաստատած են , աստ անդ կը տեսնուին տաճկական գերեզմաններ , գետինը կանաչ խոտերով եւ վայրի գունաւոր ծաղիկներով զարդարուած է : Արեւմուտքէն , 10 վայրկեան հեռի , կը հրաւիրէ աչքս՝ օտար ուսումնարան մը , զոր Գոլէճ կ'անուանեն եւ որ ընդարձակ չըջապատի մը մէջ վեր կ'ամբառնայ իր գլուխը : Հարաւէն , 18 վայրկեան հեռուն , կը տեսնուի մի ուրիշ բնակարան միայնակ որ նոյնպէս Ամերիկացի միսիոնարաց կը վերաբերի :

Սրանչեւի եւ խորհրդաւոր տեսարան մ'է այս , ամեն կողմ կը հրապուրէ զիս եւ այլազան ըզգացումներ կը ներշնչէ : Հիւսիսային տեսարանը կը տարածուի լայնանիստ , արտերն եւ այգի-

ները , մեր սիրելի Սեօյիւտլիք ին կանանչա-
զարդ ծառերն եւ նոցա մէջ անդ օձապտոյտ
ընթացքով յառաջացող Այնլիպէն առուակը հոս
աւելի կը գրաւեն զիս , քան երբ անձամբ կը
գտնուիմ հոն եւ վազվըզեմ՝ Հինգշաբթեայ
գրօսանքի միջոցին :

Արեւելեան դին կ'երկարի Այնթապ : Քաղա-
քին ձայները եւ աղմուկները կը միանան եւ
չփոթ կերպով կուգան մինչեւ հոս : Որքան եր-
ջանիկ եմ որ Աստուած շնորհած է ինձ ման-
կական հասակ մը , ուր անհոգ եւ անվիշտ ժա-
մեր կը վայելեմ ծնօղացս խնամքով :

Աչքս արեւմուտք կը վերադարձնեմ ահա եւ
հոն սքանչելի հորիզոն մը կը տեսնեմ : Ա՛հ ,
ինչ պայծառ վարդ մ'է այդ որ կը տարածէ իր
հրավառ թերթերըկապոյտ կամարին մէկ կողմը .
քանի երջանիկ պիտի լինէի եթէ կարողանայի
գոնէ նկարել այս հիանալի պատկերը , զոր ոչ
եւս պիտի տեսնեմ գուցէ . . . :

Բայց ահա անախորժ հրաւէրը կը հասնի զիս
անջատելու այս բլրակէն : Վարժապետը « Հը-
րամմեցէք պարոններ » կը գոչէ եւ պիտի վե-
րադառնանք մեր տուները : Վերջին ակնարկ
մ'ալ : Արեւմտեան-Հիւսիսային զեփիւռ մը կը

խաղայ այտերուս հետ , արագ արագ կը շնչեմ
զայն կլնելու համար : Բլրակին ստորոտը նոր
երեւոյթ մ'ստացած է ապուշ կովերը բառա-
չելով , յամառ այծերը ցատկըռտելով եւ խեղ-
ճուկ ոչխարները մայելով կը հետեւին ալեւոր
հովուին , կ'արծին ու քայլեն յամրընթաց , կար-
ծես անոնք ալ ինձ պէս կը դժկամակին քաղաք
դառնալու եւ իրենց փարախը մտնելու :

Արեւն ալ վերջապէս կ'ամփոփէ իր լուսածա-
ւալ թեւերը , արեւմտեան հորիզոնէն , Ամե-
րիկեան Քոլէճին ետեւէն կը խոնարհի եւ հրա-
ժեշտ կ'ուտայ : Մենք ալ կը մեկնինք այս վայ-
րէն եւ կը թողունք հոն երկիւղալի լռութիւն
մը միայն որ կը տարածի մերձակայ դաշտը ,
Հայոց գերեզմանատան մէջ , մեր Հաւերուն ու
Պապերուն նշխարաց վրայ :

ՀՐԱՆՏ Գ. ՍԻԻԼԷՉՃԵԱՆ

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

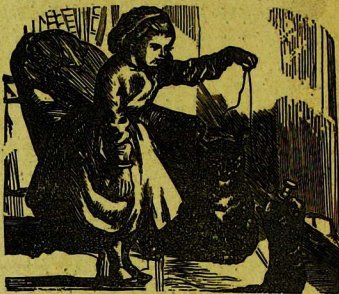
Սովորութիւն կայ դպրոցի աշակերտները —
ամառը — ամեն հինգշաբթի օր մի քանի ժամ 'ի
պտոյտ տանիլ Սեօյիւտլիք կոչուած դրօսա-
վայրը : Սակայն ուրիշ օրեր ալ երբեմն դասա-
տուաց ոմանց առաջնորդութեամբ բարձրագոյն
դասու աշակերտք (որոց ամենահասակաւորը
18 տարու է) երեկոյեան մօտ կը շրջագայեն
իշեալ Թեփե Պաշք կոչուած բլրակին վրայ :
Սոյն նկարագրութեան հեղինակ պատանեակը
ինչպէս ամեն դասուց, նոյնպէս Գծագրութեան
մէջ խիստ յաջողակ լինելուն՝ փափաքած է թէ՛
նկարել եւ թէ՛ նկարագրել այս տեսարանը :

ՆԱՍՐԷՏՏԻՆ ԽՕՃԱՆԸՆ ԹՕՀԱՖԻՅԵԼՐԻ

Նասրէտտին խօճանըն փէք չօգ թուհաֆ իշ-
լէրի վար տըր վէ չօգլարը զաթէն մալիւմ տիր :
Կիւնիւն պիրինտէ քէնտի խանէսինին եիւք-
սէք պիր մահալինի թամիր էտէյօր իքէն՝ տի-
լէնճինին պիրի սօգազ գափուսուստան կիրիպ՝
պիր էլ իշարէթի իլէ Խօճայը աճէլէթէն աշա-
ղըյա տալէթ էթտի : Խօճա ափալ թափալ
գափույա կէլտիյինտէ՝ տիլէնճինին իւք իշ՝ էլ-
լէրինի աշըպ պէշ փարա իսթէմէք օլտու : Պու-
շէյէ Խօճա հիտտէթլէնտի վէ պաշգա պիր
թարգտա տիլէնճիյի թէքտիր էթմէյիպ՝ օնու
էն եիւքսէք պիր օտայա կէլմէսինի թէքլիֆ
էթտի : Տիլէնճի էն եիւքսէք գաթա չըգըպ՝
պիր սատագա ալմայա հազըրլանըյօր իքէն՝
Խօճա քէնտինէ , « էյ պապաճաղըզ , ինայէթ
օլա , Ալլահ վէրսին » տէյու եօլ վէրտի : —
Պաշգա պիր կիւն խօճա ճ գըշ . փազարըզ իլէ
Պօղազ իշինտէ պիր ելքէն կէմիսինէ պինտի վէ
պիր մահալէ կիթտի : Կէմիճի եէլքէնի աշտը վէ
կէմի բահաթ իւզրէ մահալինէ վարտը : Ճ զրուշը

վերմէք սըրասը կէլտիյի կիպի՝ խօճա կէմիճիյէ
տէտի քի « պէ գարտալ նէ՞ Եափտըն քի սանա
իւճրէթ վերէյիմ , Եէլքէնի սիւրէն հավա իտի ,
իլերի կիտէն կէմի իտի , սանա՞ նէ » :

ՊԵՐՃ Ս. ՄՈՄՃԵԱՆ

Մ Է Ք Թ Է Պ

Էլեէօվմ, ումում տիւնեանըն նազարը տիգ-
դաթընը ճէլլ էթմիշ օլան է'ն ազիւմ մէվատ-
տէն պիրի թալիւմ ու թէրպիյէ դազիյէսի տիր
քի, անըն մէնպա' վէ մէրքէզի էվվէլի տախի
մէքքէպ տիր:

Մէքթէպ կիպի միւսպարէք պիր մահալ վէ թա-
ւիւմ ու թէրպիյէ թահսիլի կիպի խօշ պ'ր մէշ-
ղուլիյէթ սուլուսմատըղը էզէէրի մին էշէմա վէ
միւսթաղնիի պէյան տըր:

Համտ օլսուն, ասըր հազըրտա էսլաֆըմըզըն
խաթալարը թասհիհ վէ հէր շէյտէն էվվէլ պու
նօգթայա հասըր նազար էտիւմէքտէ տիր, վէ

պու՛ւ հազիզաթը հէնուզ Քէհմ էյէյէն ճէմի-
յէթէր արասընտա տախի Համիւէր վէ վէլիւէր
զուհուր էտիպ՝ ինթիշարը մէարիֆ եօլունտա
Ֆէտաքեարանէ զայրէթ վէ մէքթէպլէրի թագ-
վիյէ էտէյօրլար, վէ ալէվսուսուս սէնալէր օւ-
սուն քի, վէլի ինյմէթի պիմիննէթիմիզ, Փա-
տիշահը մէարիֆփէրվէրիմիզ էֆէնտիմիզ՝ ճիւ-
լուսը հիւմայոււնլարընտան պէրու Մէմալիքի
Մահրուսէի Շահանէնին հէր թարաֆընտա վէ
հէր սընֆընտա մէքթէպլէր քիւշատընա վէ թա-
լիմ ու թէրպիյէնին թաամիմինէ լութֆէն պէզլի
մագտէրէթ պույուրմագ տա տըրլար :

Իշթէ Վարդանեան մէքթէպիմիզ տէրունինտէ
թալիմ ու թէրպիյէ օլունան ՅՕ նէֆէր րէ-
ֆիզլէրիմ իյէ պաղթիյարըզ քի՝ տէվէթէ վէ
միլէթէ խըտէմաթը միւսթահսէնէ արզուսուն-
տա պուլունան պիր թագըմ գէվաթը համի-
յէթ մէնտանըն մէսա՛ի վէ իզթամաթը սայէ-
սինտէ թարիգի թէրագգիյէ սալիք օլմուշուզ,
վէ պուրատա՝ մալիւմաթը լազըմէյի թահսիւ
վէ Ալլահա, Տէօվլէթէ, Միւքէ վէ շախսըմըզա
օլան վազայիֆիմիգի թէպլիւմ էթմէքտէյիզ :

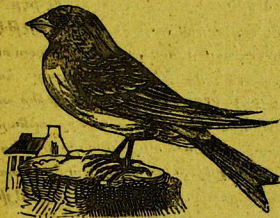
Ա՛հ, քեաֆֆէմիգին տէ գալպէրի գէվաթը
մէքբիւրէ հագգընտա աղիմ թէշէքբիւրէր՝ իւ

ալէջրից օլմայօր մու , վէ մէքթէպիմիզին հա-
 միսի Գալուստ էֆէնտի Ղազարեան իլէ Հոգա-
 բարձուլարրմը Խաչատուր Պողարեան , Յովհան-
 Նէս Եաղուպեան վէ Յակօր Թէրզիսլաշեան է-
 ֆէնտիլէրին , միւտիթիմիզին վէ սայիր միւտ-
 տէրիսլէրիմիզին էեամի ալիլէրի Պիզլէր եաշա-
 արդճա իհթերամաթ վէ մէմուենիլէթ իլէ Թիզ-
 քեար գըլը՞ նմայաճագ մը :

Ճէնապը վաճիպ իլ վիւճուտ վէ Միւսէպպիպ
 իլ էսպապ հագրէթլէրինտէն Թէմէննիի մու-
 վաֆֆագիլէթ էտէրիմ :

ԱՐՄԵՆԱԿ Գ. ԲԻԶԻՐԵԱՆ

178

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. լեզուի համար մասնաւոր կարեւորութիւն կը տրուի կրթարանին մէջ :

Աշակերտաց շարագրութեան դաս սահմանուած է , թէ հայերէն եւ թէ թուրքերէն : Աարեւոր նիւթեր կը տրուին եւ երբեմն դասատուն կանխաւ կը պարզէ , գլխաւոր կէտերն եւ անոր վրայ աշակերտք կը պատրաստեն գրութիւնը՝ իւրաքանչիւրն իւր կարողութեան եւ կամ տուած ուշադրութեան համեմատ :

Հարկ է յիշել որ սոյն կարգի աշակերտաց ամենն ալ , որ 7 ին թուով , հաւասար են գրութեան մէջ , թէ եւ իւրաքանչիւրն տարբեր ճիւղեր ունի :

Սովորութիւն կայ , նաեւ , որ ամեն օր , դասուց աւարտելէն յետոյ , աշակերտներէն ոմանք կը խօսին իրենց ընտրած եւ գրած նիւթին վրայ , վերջը՝ ուրիշ աշակերտներ իրենց դիտողութիւնն կը յայտնեն խօսուածքին ձեւին , ոճոյն , շարժմանց եւ այլ կէտերու մասին եւ վերջին դիտողութիւնը կ'ընէ դասատուն :

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՍԱՅՈՒԱԾՔ

— . Բարձրաբերձ լերանց դադաթուկք ամս պամած կը լինին :

— . Կայծակուկք ընդհանրապէս բարձր աչտարակներու եւ ծառերու վրայ կը փայլատակեն :

— . Նախանձը վետուվի ժայթքած լավայիկ եւ մուխին կը նմանի , որ Պլինիոսներ կը մահացընէ :

— . Շատ ջուր պարունակող ամանը իր յատակը չը ցուցներ :

— . Ինքնահաւան իմաստակներն իրենց արժանաւոր հետեւողներ ալ կ'ուենենան :

— . Շատ խօսելէ աւելի շատ լսել շահաւոր է :

— . Դիւրագրգիռ անձինք մեծ մարդոց դասէն հեռու կը մնան ընդհանրապէս :

— . Կարողութենէ վեր գործոց ձեռնարկողները կամ անխորձ տղայք են , կամ վարպետ խարեբայներ :

ՊԵՐՃ Ս. ՄՈՄՃԵԱՆ

ՄԷՆԱՅԻԻ ԻԻԼՈՒՄ ՈՒ ՖԻԻՆՈՒՆ

Քիւրրէի արդտա իսքեան էյէյէն հէր ֆէրտ , կէրէք ֆագիր , կէրէք ղանի , կէրէք սաղիր վէ կէրէք քէսիր՝ միւմքինի մէրթէպէ ասայիլի հալտէ եւ իսթիրահաթ իւզրէ եաշայասլիլմէք իչիւն սլիր վասիթայա միւհթաճ տըր , վէ պու վասիթա իսէ՝ իլմ ու ֆէնն տիր :

Իւլում ու ֆիւնուն թահսիլի՝ հէր ֆէրտ իւչիւն վագիֆէի սամիմէ վէ միւզթէզայը ինսանիլէթ օլսւպ , նիչէ նիչէ զէվաթը մուազզամանըն պու սայէտէ քէսպի իշթիհար վէ իպզայը շան ու նամ էյէտիլէրի տախի պէտիհի տիր : Հայը հազըրտա էվրօփա իլէ Ամէրիգայը նազարը տիգգաթա , վէ էգմինէ գատիմէտէ՝ սէհայիֆի թէվարիսի թահթը միւթալաայա ալտըղըմըզտա պու խուսուսուն հագիգաթընը անլարը :

Վափօրլարըն իսլահը իչիւն ուսուլլար իճատ վէ պու վէճհ իլէ պէնիի ատէմէ ազիմ պիր խըզմէթ էթմիլ օլան ճէյմըս Ուօդ նամ ինկիլիգին վասիթա վէ սէրմայէսի իլմ իտի : Քէզաւիք՝ փէք չօգ զահիլէթ վէ քիւլֆէթ իլէ Ամէրիգա կիպի ազիմ վէ ճէսիմ պիր տիւնեայը քէչֆ վէ պու սայէտէ պիւթիւն ալէմի միննէթտար գըլմըլ օլան ճէնօվալը Քրիսթափոր

Գողոմպոսուն էն պէօյիւք սէրմայէ վէ գուլվէ-
թի՝ սիննի սէպավէթինտէն պէրու թահսիլինէ
ճէհտ էթտիյի ճօղրաֆիա, Հէնտէստ վէ Իւլու-
մու սայիրէ մալիւմաթը իտի :

Պունլարա միւմասըլ խայլի նիւմունէլէր վար
իսէ տէ, օնլարը սարֆը նազար վէ շու խու-
սուսու իֆատէ էտէճէյիմ :

Պասղէն իւլում ու Ֆիւնուն թահսիլ էթմիշ
օլան քիմսէլէր՝ ինսան ճինսինէ Ֆայտէտէն գի-
յատէ մազարրաթ իյրաս էտիյօրլար : Պու նէվ
նազըս թալիմ ալմըշ քիմսէլէրին ատէտինի
թագիլ էթմէք իշիւն մէքթէսլլէրի իտարէ էտէն
միւտիրլէրէ վէ մուալլիմլէրէ գլյատէսիյլէ տիգ-
գաթ էյլէմէք, էհլիյէթլի քիմսէլէրէ մէմուրիյէթ
վէրմէք, վէ շայիրտլէր արասընտա իսլահ գա-
պուլ էթմէյէն շօճուգլարը տէֆ էթմէք վէ նի-
հայէթ՝ իւլում ու Ֆիւնուն իյէ հազիգի թէր-
պիյէ, ախլադ վէ էտէսլ տախի թալիմ էյլէմէք
փէք խայըրը վէ փէք լազըմ տըր :

ԹՈՐՈՍ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ՔԱՐԱՅՈՒՄՆ

Այն Գործարանաւոր, այսինքն կենդանական եւ բուսական մարմինները, որոնք քար կտրած են եւ երկրիս խորը կը գտնուին՝ քարացեալ կը կոչուին և Նրկրագնտիս անցեալ կենաց մընացորդ յիշատակներն են :

Քարացումը երկու տեսակ է :

Առաջինն այն է որ կենդանւոյ կամ բոյսի մը պատկերը միայն կը թողու իր հետքը, որովհետեւ, քարի մը կակուղ եղած ատենը՝ կենդանի մը կամ բոյս մը անոր վրայ պահ մը կենալով իր ունեցած ձեւը այն կակուղ քարին վրայ կ'որոշուի եւ յետ ժամանակաց՝ քարը կը կարծրանայ եւ գործարանաւոր մարմինն ալ կը փրճանայ, հետեւաբար ճիշդ սպտկերը միայն կը մընայ :

Նրբեմն ալ, քարին վրայ դոյացած սոյս սպտկերը կամ փորուածքը ջրով եւ աւազով կը լեցուի եւ անկէ նիւթ մը կը կազմուի, որ նախնի մարմնոյն ճիշդ ձեւը կ'ունենայ :

Այն քարերը որ մենք հիմա Թաղ գուլաղը և Աթ տիլի կանուանենք՝ սոյն երկու տեսակ քարացմանց հետքերն են :

Գործարանաւոր մարմնոց քարացման երկրորդ պատճառն ալ հետեւեալն է :

Նիւթ մը օդին մէջ աւելի շուտ կը փտի քան ջուրին մէջ, որովհետեւ օդին մէջ ամեն մասն միանգամայն կ'սկսի փտիլ, մինչդեռ ջրին մէջ՝ նախ դրսէն կ'սկսի եւ ապա հետզհետէ ներքին մասերուն կ'ազդէ. հիմա ենթադրենք թէ ջրին մէջ կրային նիւթեր կան և փայտի կտոր մը ձգուած ըլլայ հոն. փայտին ամեն մէկ մասը տակաւ առ տակաւ կը կորսուի, եւ այս ամեն պահասեալ մասանց տեղ կրային նիւթը կը յաջորդէ, վերջապէս ամբողջ փայտը կրային նիւթէ նորէն կը կազմուի այսինքն փայտը կը քարանայ :

Նիւքասըլի մօտերը բուսական քարացումներ շատ կան եւ մինչեւ 22 մէթր երկայնութիւն ունին :

Կենդանեաց մէջ ալ շատ քարացեալներ կան, բայց միսը կամ ուրիշ կալուղ մասը ամբողջովին կ'անհետանա երբ ուրիշ մասերը քարանան : Սիպերիոյ մէջ փղի և Մեքսիկայի մէջ անծանօթ կենդանւոյ մը ոսկորները դտնուած են, ասիէ կը հետեւցնեն թէ երբեմն այս երկիրները այրեցեալ դօտիի ջերմութիւնն ունին եղեր :

ԱՐՄԵՆԱԿ Ն. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ

ԵՅԵԱՄԸ ՊԱՀԱՐ

Ճինաթը էրպաայէ աթֆը նիկեան էյէտի-
կիմիգտէ՝ պահար մէվսիմինին լաթիֆ իմարէլէրի
հայրէթպախը պիր մէնզարէ թէչքիլ վէ գալպ-
լէրիմիցի ճէգսլ էտէյօրլար :

Պու աճիսլ հալըն վասֆը իղթիտարըմըն մա
ֆէվգինտէ իսէ տէ , հիսս էյէտիյիմ սիւրուր-
տան պիթթէչիգ գաղէմիմի էլէ ալըյօրում :

Ալէմի շէմսին հայաթպախը փէրթէվլէրինտէն
մահրում , վէ սաթհը տիւնեայը պէրտէվամ
եաղմուր վէ գար իլէ մէսթուր գըլան օլ սկյան

սէհասլար տէրհալ զայիլ օլտուլար վէ էթրաֆ
ու էքնաֆը պէլտէյի քէշթ ու կիւզար էյլէ-
տիյիմիզտէ՝ պահարըն լաթիֆ նէսիմի լէհճէմիզէ
վուրուպ՝ համիլ օլտուլու ըէվայիհի թիյպէ իլէ
պիզի հայրէթ վէ մահզուզլյէթ տէրեասընա
ղարգ էտէյօր : Տիկէր թարաֆտա՝ շէմսին գի-
յաքաշ շէօլէլէրի՝ թապիաթըն քիւշատ էթմիշ
օլտուլու զիւմրիւտ խալիլէրի իւզէրինտէ շիհ
տանէլէրինի ինճու միսիլու փարլաթմագտատըր :

Պիր տէ , նազարըմըզը նէպաթաթ ալէմինէ
թէմեիլ էթտիյիմիզտէ՝ միւնթագաթի միւնճէմի-
տէնին ասիւմանէ սէր շէքմէքտէ օլան սէրվիլէ-
րինին վէ չամ աղաճլարընըն վէ միւնթագաթի
հարրէ վէ մէօթէտիլէնին մէնէֆշէ , եասէմին ,
զանպագ վէ գարէնֆիլ շիշէթլէրինին իպրազ
էյլէտիքլէրի հաշմէթ վէ գիյնէթ իլէ պիր գաթ
տահա զարիզի իւճճէի մէսէրրէթ օլուրուզ :

Պիր լահզէ մէշէլէրէ միւթէվէճճիհ օլտուլու-
մուզտա , օրատա՝ ըհհպէրլէրինէ իմթիսալ էտէն
գօյունլար վէ գուզուլար , էլվանը միւթէնէվ-
վիյէ իլէ մէնգուշ պիւլպիւլէր վէ գանարիալար
վէ ոյունլարըն թէրէննիւմսագ օլտուլու ահէնք-
լէր պիզի նէ՞ տէրէճէլէրտէ մէֆթուն գըլար-
լար , վէ թապիաթըն իպրազ էյլէտիյի պու

մէնզարէյի թէմամի իւզրէ վասֆ վէ թարիֆ
էթմէյէ քիմ միւգթէտիր օլապիլիբ :

Իշթէ , տիւնեանըն զահմէթ վէ պէլալարընա
միւգասիլ ճէնապը Հադգըն պէնիի պէչէրէ
իհսան պուլուրմուշ օլտուղու լէզայիգին պիրի տէ
պու մէվսիմի պահարըն լէթաֆէթի վէ հէլա-
վէթի տիր :

ՎԱՐԱԶԴԱՏ Ն. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ամեն մարդ իր անձին յատուկ պատիւ մ'ունենալ եւ յարգուիլ կը փափագի եւ այս փափագը օրինաւոր է : Կրնամ ըսել թէ այս զգացումը չունեցող մէկը, այսինքն իր պատիւը չը հոգացող անձը զուրկ է մարդկային մի ազնիւ յատկութենէն :

Իայց ոմանք, մանաւանդ իմ հասակակից տըղայք շատ անգամ սխալ կը հասկնան ճշմարիտ եւ արժանաւոր պատիւը, որովհետեւ կը կարծեն թէ անձնական արժանիքը ազնուականութեան, հարստութեան եւ զօրութեան մէջ կը կայանայ :

Ի՞նչ օգուտ, եթէ մէկը պատուաւոր ընտանեաց մը կը վերաբերի եւ ինքը կը գործէ անպատիւ ընթացքի մը մէջ, մեր նախահարց և ծնօղաց փառքը կրնայ բարձրացնել զմեզ ալ երբ առանց նոցա հետեւելու և առանց իրաւամբ արժանիք ունենալու պարծիւք :

Երա՛նի այն անձին որ թէեւ հասարակ կամ ստորին տոհմէ մը լինի, բայց իր առաքինական գործերովն նշանաւոր կը հանդիսանայ եւ կը բարձրացնէ իր տոհմն :

Ար յիշատակեմ աստ այն Հռովմայեցին որ

նուստ գերդաստանէ մը սերած լինելուն հա-
մար նախատինք կը լսէր օր մը : Այս անձը ա-
մենայն վեհանձնութեամբ պատասխանեց , թէ
« Արդարև ես հայրենի պատիւ չեմ ժառան-
գած , բայց ահալասիկ ունիմ վէրքեր զորս ըս-
տացած եմ Հայրենեաց համար եւ որոնք փառք
եւ պարծանք են ինծի » : Հանճարեղ խօսք մ'էր
այս որմէ կրնանք ամենքս ալ օրինակ առնել և
համոզուիլ թէ , ով որ կուզէ արժանաւոր եւ
յարգելի ըլլալ , թող աշխատի եւ յառաջանայ
առաքինութեան շաւղին մէջ , գիտութիւն թող
սորվի եւ իր երկրին ծառայութիւն թող մա-
տուցանէ :

Քա՛նի քա՛նի մարդիկ տեսած եւ լսած ենք
եւ գրքերու մէջ կարդացած ենք , որ մեծ գեր-
գաստաններէ յառաջ եկած ըլլալով հանդերձ
խեղճութեամբ մեռած են , եւ քանիներ ալ
որ աղքատութենէ բարձրացած , հարստացած և
պատիւ վաստկած են : Ահա այս վերջինները
մեղի օրինակելի ըլլան միշտ եւ սորվինք թէ
ո՛ր է անձնական արժանապատուութիւնը :

ՀԻՄՆԱԴԻՐ — ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԳԱՆԵՑԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

ՄԵԾ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՂԱԶԱՐԵԱՆ Պաշտպան

Տիրար Խաչատուր Պողարեան Խորհրդական

- » Յովհաննէս Եաղուպեան »
- » Յակոբ Թէրզիպաշեան Մատակարար
- » Վահան Քիւրքեան Ուսումնապետ

ՈՒՍՈՒՑՁԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲ ԱՆՑԵԱԼ ՇՐՋԱՆԻ (83—84)

- Արժ. Տ. Մովսէս քհնյ. Ժամկուշեան, ուսուցիչ Կրօնքի
 Թերզիպաշեան Յակոբ էֆէնտի ընդհ. կուրիչ և Ս. պատմ.
 Խաչերեան Արամ » Զայնագրութեան
 Յարութիւնեան Արսէն » Իրագիտ. Թուագ. գեղագ.
 Պօղոսեան Գրիգոր » Օսմ. լեզուի.
 Սարգիսեան Փիլիպպոս » Երկրաչափ. և գրահաշուի
 Ամանեան Նիկողոս » Գծագր. և կենդանաբան.
 Սվաճեան Յովսէփ » Հայ լեզուի և պատմ.
 Տէր Ղազարեան Եղիա » Ֆրանս. լեզուի
 Քիւրքեան Վահան » Աշխ. պատմ. բն գիտու.

Երանօթուլիւն. — Սոյն դասատուաց մեծ մասը այ-
 ցելու է : Յառաջիկայ շրջանին դասատուաց Թուրքի վը-
 րայ փոփոխութիւն պիտի լինի :

ԱՆՈՒԱՆՔ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

Ե. ԴԱՍԱՐԱՆ

1. Արսլանեան վարազդատ
2. Ղազարեան Թորոս
3. Մովսեան Պերճ
4. Նազարէթեան Արմենակ
5. Սիւլէօհեան Հրանտ
6. Քիզիլեան Արմենակ
7. Քիւփէլեան Թամուլ

Դ. ԴԱՍԱՐԱՆ

8. Ապէճեան Աստուածատուր
9. Ասլանեան Յակոբ
10. Ասլանեան Սիսակ
11. Բրուտեան Մարտիրոս
12. Եանգապագեան Սողոմոն
13. Լէյլէկեան Մովսէս
14. Խաչատուրեան Մուշեղ
15. Հատիտեան Կարապետ
16. Ղազարեան Կարապետ
17. Ճէպէճեան Կարապետ

18. Ճէպէնեան Յարուծիւն
19. Ճուլֆաեան Գէորգ
20. Պարձումեան Դաւիթ
21. Օհինեան Թորոս

Գ. ԴԱՍԱՐԱՆ

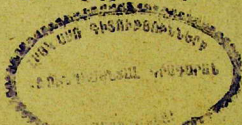
22. Բանճարեան Մանուկ
23. Բարսեղեան Յովհաննէս
24. Լէյլէկեան Յակոբ
25. Խաչատուրեան Սարգիս
26. Մանուկեան Սարգիս
27. Մանուշակեան Նազարէթ
28. Ներսէսեան Յովհաննէս
29. Պէքեարեան Յակոբ
30. Սահակեան Գրիգոր
31. Սահակեան Սահակ
32. Տավօեան Յարուծիւն
33. Տէմիրեան Յովհաննէս
34. Տէր Եղիշէեան Նէրսէս
35. Փօլատեան Գրիգոր
36. Քէչէնեան Նազարէթ
37. Քիրիզեան Համբարձում

Բ. ԴԱՍԱՐԱՆ

38. Մանուշակեան Յակոբ
39. Նազարէժեան Նազար
40. Պալեան Գէորգ
41. Պէքեարեան Գասպար
42. Պոյահեան Տիգրան
43. Սահակեան Մեսիա
44. Սարգիսեան Ներսէս
45. Տէտէեան Յարութիւն

Ա. ԴԱՍԱՐԱՆ (ճառկոց)

46. Ասլանեան Գարեգին
47. Կուզուքեան Յարութիւն
48. Հազարեան Յակոբ
49. Նազարէժեան Արամ
50. Նազարէժեան Միհրան
51. Նազարէժեան Շահնազար
52. Պարծուսեան Խորէն
53. Բէօշկէրեան Սարգիս
54. Բիւրքեան Լեւոն

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0339432

178
871

Վաճառելի է նպաստ դպրոցին
Մեքքեային մենձաարընա սարը-
լամազ տըր :
ՖԻՅԱԹԸ ԵՕ ՓԱՐՍ.